

Karaševski govor

marti, 16 ianuarie 2018

Ako pitaš nekog Karaševka kojim jezikom govori, nedvojbeno e ti odgovoriti da je to karaševski.

Karaševski je mati ni jezik Hrvata koji žive u op inama Karaševo i Lupak u Rumunj-skoj. Ovaj govor, s kojim se još uvijek služi otprilike šest tisu a ljudi, jedan je od naj-starijih južnoslavenskih govora.

Na podruju bivše Jugoslavije postoje tri narje ja: štokavski, kajkavski i akavski. Štokavsko narje je temelj jezicima Hrvata, Srba, Bošnjaka i Crnogoraca, dok kajkavski i akavski govore samo Hrvati. Svojim konkretnim jezi nim sustavom, karaševski se razlikuje i od hrvatskog ali i od srpskog standardnog jezika. U jednostavnim crtama o standardnom jeziku mora se znati da je službeni jezik jednog naroda i da se mora u iti u školama. On, za razliku od narodnog jezika, ima jezi ni standard ili jasno odre enu normu, a ona je kodificirana rje nikom, gramatikom i pravopisom.

Karaševski jezik nije standardiziran, nema svoju normiranu gramatiku, nema rje nika ni pravopisa i, zapravo, nije ni jedinstven. Svako karaševsko selo (tamo gdje se još uvijek karaševski govori po ulicama...) razvilo je svoj specifi ni govor, mada su jezi ne razlike do te mjere neznatne da je kvocijent me usobne razumljivosti u usmenoj komunikaciji govornika iz karaševskih mjesa najviši mogu . Ali zato e razlike biti uo livije u pismu, a jezi na norma, ukoliko bi postojala, odre ivala bi pravilnost u izgovoru i pisaju.

Danas, me utim, ne postavlja se pita-nje normiranja karaševskog jezika, jer u školama karaševskih naselja u i se ve hrvatski standardni jezik. Više je zanimljivo (i važno u istoj mjeri!) odrediti stupanj srodnosti karaševskog govora s ostalim južnoslavenskim govorima.

Uglavnom, karaševski govor prou avali su srpski, bugarski i rumunjski lingvisti, a daleko ma-nje su imali prilike na terenu „osjetiti” ga hrvatski jezikoslovci. Sukladno svojim interesima, svatko od tih istraživa a pokušavao je odrediti i nacionalnu pripadnost Karaševaka, oslanjaju i se i na zajedni kim crtama te izvjesnom broju specifi nih osobina što ih ovi dijele s ostalim balkanskim narodima. Te su prilike dozvolile pojedinim istraživa ima da ih smatraju Bugarima, Srbima, esima, ili potomcima srednjovjekovnih Slavena koji su naselili Dakiju. Postoje i mišljenja prema kojima Karaševci nisu isto slavenskog porijekla, ve da su udesni proizvod slaven-sko-rumunjske smjese s albanskim penetracijom.

Iako ne pripada srpskom ekavskom jezi nom arealu, u novije vrijeme, pod utjecajem srpskih jezikoslovaca, uvriježilo se uvjerenje da karaševski govor pripada staroštokavskoj ekavskoj ili prizrensko-timo koj dijalekatskoj grupi kojim se govori u Srbiji, na prostoru od Prizrena na jugu do rijeke Timok na sjeveru. Ovaj dijalekt (nazvan i torla ki dijalekt) karakteristi an je po velikoj sli nosti sa staroslavenskim, odnosno protoslaven-skim jezikom glede glasova, jer je zadržao veliki dio glasova koje su u drugim dijalektima izgubljene.

Smatra se, tako er, da se u Rumunjskoj razvio najrazli itiji govor tog tipa. Ovdje su Hrvati Karaševci razvili mješavinu torla ih, bugarskih, rumunjskih, štokavskih i kajkavskih govora. To je najjarhai niji štokavski dijalekt, koji se rano izdvojio iz torla ke matice i sa uva mnoge stare crte: deklinaciju, ali i izvorni glas

jat, a najve u srodnost karaševski govor ima s govorom Srba iz Svinice, naselje u županiji Mehedinți, u Rumunjskoj.

Ipak, prosje ni karaševski govornik teško ili skoro nikako ne e razumjeti izvorne govornike ostalih torla kih dijalekata, unato prograšenoj „srodnosti” s tim govorima. Više od toga, nikad karaševski govornici nisu svoj jezik nazivali srpskim niti su osjetili neku srodnost s bilo kojim od torla kih govora.

Mišljenja o karaševskom govoru bila su tijekom vremena mnoga i šarolika, a još više su se nizali, kao što smo vidjeli, zaklju ci o porijeklu Karaševaka. No, uvjeren sam, ni ubudu e ne e se sti i do stru nog konsenzusa u tom pogledu.

Što se pak samih Karaševaka ti e, unato svim opre nim stajalištima istraživa a, oni sebe i dalje nazivaju Hrvatima. A iz ovog proizlazi samo jedan logi an zaklju ak: karaševski jezik je hrvatski!

Daniel Lucacela